

Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kâbus-Nâme Başlıklı Eserinde Ses Harekeleri

Arş.Gör.İbtisam Uraibi Abdullah

"Phonetic diacritics in Kaboos Namaa's manuscript for sheik oglo Sadruldeen"

Abstract

The present paper studies the translation of selected ottoman texts into the modern Turkish language. This manuscript is seen as an important religions one. The researcher studies how the Ottoman diacritics (Fatha, Dhamma and Kasrah) are pronounced and their correspondant ones i'n the modern Turkish language (o,ö,u,ü,i,ı,a,e). The researcher studies the words with initial, medial and final phonetic diacritics since the Ottoman language requires such diacritics to make the pronunciation of words distinct. Researchers in the Ottoman phonetics found a great difficulty in the pronunciation of words because sometimes their vowel sounds do not express the diacritic of the sound. The Turkish linguists, on the other hand, worked at the end of the second conditional age on finding a reliable phonetic system. This led later to a change in the Ottoman letters into the modern Turkish ones. The Turkish language, thus, has eight vowel sounds instead of the four Ottoman sounds. Accordingly, the Turkish language is considered as one of the languages rich with vowel sounds which was the cause behind the needleewess to phonetic diacritics in modern Turkish language.

Anahtar Kelimeler : Kâbus-Nâme, Harekeler,İşaretler,sesli harfler, Şeyhoğlu Sadrüddin'in

Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kâbus-Nâme Başlıklı Eserinde Ses Harekeleri

Önsöz

Araştırmamın başlığı , "Şeyhoğlu Sadrüddin'in Kâbus-nâme Başlıklı Eserinde Ses harekeleri"dir.arıştırmamda kullandığım metod olarak çeviri yazılan harflerin Kabus name eserinde içerdiği bütün harekeleri tespit ettikten sonra kelimeleri teker teker inceledim. kâbus-nâme manzumelerinden seçilen örnekleri araştırmada detaylı bir şekilde inceledim.

Anadolu ' da 14.y.y. bir tercüme devridir.Birçok dini ve edebi eser,Arapçadan ve özellikle de Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir.bu tercümelere neticesinde dil daha da işlenmiş,toplumun edebi ve kültürel seviyesi bir gelişim seyrine girmiştir .Bu seyre temel oluşturan tercümelere biri de Kabus -name ' dir.Kabus nâme eserlerinin inceleme konusu yaptığımız nüshanında,diğer eski Anadolu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi,uygur,Arap ve Fars imlâsının izlerine sık sık rastlanmaktadır.

Kabus nâme, Keykâvus bin İskender'in 1082'de(XI.y.y. sonlarında) oğlu Giylan Şah için Farsça yazdığı ve oğlunun kişiliğinde bütün kuşaklara öğütler verdiği ahlak ve siyaset kitabı. Bir önsöz ile 44 bölümden oluşur. Bu bölümlerde Tanrı'yı bilmek, ana ve baba hakkı, gençlik ve yaşlılık hali, yemek yeme ve şarap içmenin kuralları, konuk ağırlama ve çocuk eğitimi v.b. gibi çok çeşitli konular ele alınmıştır.

Giriş

Kabusnâme, ahlâkî yapılanmayı temin eden tasavvufi eserlerden biridir. Bunlar, kendi eserlerine kâbusnâmeden parçalar almış;nakiller, adaptasyonlar yapmışlardır.aynı hikayeleri bir defâ da nazımla yazanlar olmuş; eser, İran ve Hind dillerinde birkaç defâ basılmış; Fransız, Alman ve Rus dillerine çevrilmiştir. Kabusnamenin Türkçeye (ilk defa XIV.y.y. sonlarında Germiyan oğlu, ikinci defa XV.y.y. başlarında Ak Kadı oğlu, üçüncü defa XV. Mercimek Ahmed) tarafından çevrilmiştir. Kabus nâmenin Türkçeye Şeyhoğlu tarafından çevrilmiştir. Şeyhoğlu,hayati hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Doğum tarihindeki tereddün yanında ölüm tarihi hakkında hiçbir tespit yoktur. Germiyan Beğliğinde yaşamış üst düzeyde edebi eserler vermiştir. Eserlerinden (Marzubân-nâme tercümesi (1389), Kâbus-nâme Tercümesi, Kenzü' lKüberâ ve Mehekkü' lUlemâ (1401), Hurşid ü Ferahşâd (1387).¹ Şeyhoğlu Mustafa (1340?-1401?) Divan şairi . Asıl adı şeyhoğlu Sadreddin Mustafa ' dır. Germiyanogluları sarayına mensup bir aileden geldiği tahmin edilmektedir. 30 yaşlarına kadar Germiyan Beyi I .Mehmed ' in yanında bulundu. İyi bir medrese öğrenimi gördü. Farsça ve Arapça öğrendi.²

Bu çalışmadan amacım. Burada,eski ve yeni Türk dillerinin temellerine gidip, bunların neyi ifade edip, etmediklerini göstererek Türkçenin yapısını ortaya çıkarmak istedim.Bilindiği gibi, hiçbir dilin, her zaman için geçerli sabit bir şekil yoktur, aksine, yaşayan bir dil, daima akıp giden bir ırmağa benzer;eski miras daima yaşamaya devam eder ve artık ihtiyaç olmadığı hâde,dillik kategorilerde daima kendini gösterir;yeni olan, kök salıp yerleşmektedir.

Türkiye Türkçesinin tarihi gelişmesini ve devrelerini şöylece gösterebilirim. Batı Türkçesinin 13.y.y.dan 20. y.y.ın başlarına "Osmanlı Türkçesi"denir. üç döneme ayrılan Batı Türkçesinin ilk dönemine Eski Osmanlıca, Eski Türkiye Türkçesi veya Eski Anadolu Türkçesi adları verilir.

¹ BANARLI,Nihad Sâmi;Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1998, s. 495

² TÜRK DÜNYASI EDEBİYATÇILIRI ANSİKLOPEDİSİ; Cilt VIII, Sarıyıldız Basımevi, Ankara 2007,s. 106.

- Birinci dönemi :Anadolu Selçukluları, Beylikler Çağı ve Osmanlı devletinin İstanbul'un fethine kadar olan zamanı içine alır.
- İkinci dönem, Klasik Osmanlı Türkçesi adıyla anılmakta olup 15. y.y.ın ortalarından 19.y.y.a kadar devam eder.
- Üçüncü dönem ise "Yeni Osmanlı Türkçesi" adıyla anılmakta olup tanzimat'tan 1908'e yani ikinci meşrutiyete kadar gelir. Daha sonraki dönem ise "Yeni Türkiye Türkçesi "olarak adlandırılır.⁴

Osmanlı Türkçesi Alfabesini tanıyabilmek 13.y. y.dan 20.y.y.ın başlarına kadar uzunca bir süre Anadolu'da gelişen yazı diline "Osmanlı Türkçesi" denir. Bu dönemde Arap harfli alfabe kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesi alfabesi 28 harfli Arap alfabesine dayanır. Ancak bu alfabe İranlı Türklerin ilâveleriyle genişlemiştir.⁵ Osmanlıcada harfler 35 dir, şunlardır:

(ا, ب, پ, ت, ث, ج, چ, ح, خ, د, ذ, ر, ز, ژ, س, ش, ص, ض, ط, ظ, ع, غ, ق, ف, ك, گ, گ, ل, م, ن, و, ه, و, ه, ی, لا, ا,) Osmanlıcada bütün bu harfler aslında sessiz'dirler.sessiz harfler :kendi kendilerine okunamayan ,ve ancak sesliler vâsıtasıyla okunabilen harflerdir.Osmanlıca Alfabesindeki harflerden: (Elif-ا), (Vav-و), (he- ه- ه), (ye-ی)nin aynı zamanda sesli harf olarak da vazife gördüklerini biliyorsunuz.Bunlardan :(Elif-ا) seslisi: sessizleri,âhenk kaidesi'ne göre (a,e) sesiyle okutur. (VAV-و) seslisi:sessizleri, dört ayrı sesle okutur: (u,ü,o,ö) sesiyle okutur. (He-ه) harfi: sesli olduğu zaman: (Topak he-ه-ه) şeklinde yazılır, ve âhenk kaidesi'ne göre sessizleri (e,a) sesiyle okutur. (Ye-ی) seslisi de: Sessizleri - duruma ve beldeye göre - (i,ı,ü,u) sesleriyle okutur. Osmanlıcada, ayrıca, ÜSTÜN,ESİRE, ÖTRE olmak üzere hareke seslileri'inin olduğunu da biliyorsunuz.⁶

Eski yazı (1000) sene kullanıldıktan sonra yerini lâtin asıllı Türk yazısına bırakmıştır. Türkiye'de bu yeni yazı 1928'de kabul edilmiştir.lâtin harflerine Türkiye Cumhuriyeti□ nde 1 Kasım 1928□ den itibaren lâtin alfabesi esas alınarak oluşturulan alfabe kullanılmaya başlamıştır.Şöyledir:(a-b-c-ç-d-e-f-g-ğ-h-ı-i-j-k-l-m-n-o-ö-p-r-s-ş-t-u-ü-v-y-z) Bu alfabede harf kombinezonları yoktur.okumayan harf yoktur. Her sese bir işaret esastır.⁷

³ KORKMAZ, Zeynep; Türkiye Türkçesi Gramerleri Şekil Bilgisi , T.D.K. Yay., Ankara 2007, s. LXXXIV.

⁴ TİMURTAŞ,Faruk Kadri,Tarih İçinde Türk Edebiyatı,Vilâyet y.y., İst.1981, s. 54.

⁵ ÖZTOPRAK,Nihat,Osmanlı Türkçesi-ı,Anadolu Üniversitesi Basılmıştır,1.Baskı,Eski Şehir 2011, s.10.

⁶ BELVİRANLI, Ali Kemal; Osmanlıca İmlâ Rehberi, Nedve Yayınları, Konya 1980, s. 52-53

⁷ YAKICI, Ali; Üniversiteler İçin Türk Dili Ve Kompozisyon Bilgisi, Bilge Yayınları, Ankara 2004, s. 55.

Osmanlı alfabesi,bugün kullanılan latin kökenli Türk alfabesinden farklı olarak sağdan sola doğru yazılır.Yazım sırasında harflerin çoğu önceki ve sonrakiyle bitişirken bazı harfler kendisinden sonraki ile bitişmez.Bu özellikleri sebebiyle harfler başta,ortada ve sonda yer alırken şekillerinde değişiklikler oluşur.yazmaya geçmeden önce bitişen ve bitişmeyen harfleri öğrenmek gerekir.⁸

a. Bitişen harfler:kendinden önce ve sonraki harflerle bitişir. Başta ve ortada değişikliğe uğrarlar,sonda yalın biçimi ile yazılırlar." ی ن م

"ل ك ق ف غ ع ط ظ ص ض ش س خ ح چ ج ث ت پ ب

b. Bitişmeyen harfler:Bunlar kendisinden önceki harflerle bitişir sonrakilerle bitişmez (ا و ژ ز ر ذ د ا)*⁹.

Bütün bu yardımcı hareke,harf,remiz ve işaretleri şu başlıklar altında ve bir tablo hâlinde görebiliriz (I.SESLİLER "Hareke Seslileri, Harf seslileri, Uzatma seslileri", II.Med, III.Hemze, IV.Cezim, V.Nunlatan Harekeler)¹⁰

İşaretler:

Eski yazıda harflerden başka bir takım işaretler de vardır.Bunlar aslında Arapçaya mahsus işaretlerdir.fakat,harekelerle ilgili olanları,eski Anadolu Türkçesi devresi metinlerde pek çok kullanılmıştır. Sonraları hareke işaretleri türkçede kullanılmamış, sadece gerektiği zaman birkaç kelimedede bunlara yer verilmiştir.¹¹ Eski yazıda yukarıdaki harfler dışında bazı işaretler de görülür. Bu işaretler şunlardır:

1. Şedde ( ) Türkçede çift konsonant işaretidir.Arapça ve Farsçada bir kelimedede yan yana gelen aynı iki konsonant (حرمّ millet) (ملت) hurrem) örneklerinde olduğu gibi tek harfle yazılır.fakat çift okunur. İşte bu harflerin ikiz konsonantı karşıladığını göstermek için şedde işareti kullanılır. Yani türkçe kelimelerde şedde kullanılmaz, çift konsonant çift harfle yazılır.¹²

2. Tenvin ( ) Nunlama işaretidir. Arapçada bazı kelimelerin sondaki kısa vokallerine ilâve edilen "n" sesi bu işaretle gösterilir. Osmanlıcada yazıda bunlardan umumiyetle yalnız birincisi kullanılır. شخصاً, نسبة, gibi . Türkçede eskiden n□ li bazı eklerde an, en, in, için tenvin

⁸ TİMURTAŞ, Faruk K.; Osmanlı Türkçesine Giriş I., Alfa Yay., İst., 2008 s.7.

⁹ ÖZTOPRAK,Nihat, Osmanlı Türkçesi-1, Anadolu Üniversitesi Basılmıştır, 1.Baskı, Eski Şehir, 2011, s. 8.

*Harflerin bitişmeleri hakkında geniş bilgi almak için bk. F.K. Timurtaş, Osmanlıca Grameri, İst. 1964, s. 11-15.

¹⁰ BELVİRANLI, Ali Kemâl; Osmanlıca İmlâ Rehberi, Nedve Yay.,Konya 1980, s. 25.

¹¹ TİMURTAŞ, Faruk K.;Osmanlı Türkçesi Grameri,Alfa Yayın evi, 9.Baskı, İstanbul, 1999, s. 32.

¹² TÜRK DÜNYASI EL KİTABI, s. 357.

- kullanılmış, sonradan bu kullanım kalkmıştır.¹³
3. Med (~) Elif harfinin üstüne konur ve uzun/â/sesi verir. Bu işaret ilk sesi / a / olan Türkçe kelimelerde de kullanılmıştır. (اَمَلٌ âmil)
  4. Cezm ( ) (sakin, sukun) harfin üstüne konur ve ünsüz okutur. Türkçe kelimelerde kapalı hecelerin heceyi kapayan ünsüzlerinin okunması için konmuştur. تَكْ tek¹⁴
  5. Harekeler: Şimdi bunları (sadece Hareke seslileri) ele alınacaktır.

ERGİN, Muharrem göre, Harekeler kısa vokal işaretleridir. Arapça ve Farsçada yalnız uzun vokaller yazılır. Yazılmayan kısa vokaller için hareke denen işaretler kabul edilmiş ve başlangıçta geniş ölçüde kullanılmıştır. Harekeler umumiyetle vokal işareti olup yazılan vokaller üzerine de konur. Türkçede de başlangıçta uzun bir harekeli yazı devri geçirilmiş, sonradan harekesiz yazıda karar kılınmıştır.¹⁵

Timurtaş Faruk K. göre, Arapça ve Farsçada kısa seslilerin harfle gösterilmediğini, bu harekeler için bazı işaretlerin kullanıldığını belirtmiş ve işaretlerle gösterilen harekelere hareke-i resmiyye (yazılan hareke) adının verildiğini söylemiştik. Osmanlıcada, hareke denince akla umumiyetle bu işaretler gelmektedir. Hareke işaretleri şunlardır. (Fetha, Kesre, Zamme)¹⁶

Arapça dilbilgisi göre, Harekeler. Öğrendiğimiz 28 harfin hepsi sessiz harf sayılır. Bu harfler, hareke حَرَكَةٌ denilen işaretler vasıtasıyla seslendirilir. Türkçedeki 8 sesli harf (a, o, u, ı, e, ö, ü, i) yerine, Arapçada 3 tane hareke vardır. Sesli harf yerini tutan bu harekelerin verdiği 3 ses şudur: A E ,U, İ¹⁷.

Arapça kelimelerin yazılışında uzun ünlüler harfle (elif, vav, ye) gösterilirken kısa ünlüler yazılmaz. Bu sebeple kısa ünlülerin okunmasında hatalar olur. Kelimelerin doğru okunabilmesi için kısa ünlüleri göstermek üzere hareke adı verilen bazı yardımcı işaretler kullanılır. Üstün (Arapçası fetha) harfin üstüne konur ve harfi /a / e / okutur. Ötre (Arapçası damme) harfin üstüne konur ve harfi /o / ö / u / ü / okutur. Esre (Arapçası kesre) harfin altına konur ve harfi / ı / i / okutur.¹⁸

Bu üç hareke; ince ve kalın oluşlarına göre ayrı isimler aldıkları gibi,

¹³ ERGİN, Muharrem, Osmanlıca Dersleri, Boğaziçi Yayınları, İst. 2006, s.13.

¹⁴ ÖZTOPRAK, Nihat, Osmanlı Türkçesi-1, Anadolu Üniversitesi Basılmıştır, 1.Baskı, Eski Şehir, 2011, s.6-7.

¹⁵ ERGİN, Muharrem, Osmanlıca Dersleri, Boğaziçi Yayınları, İst. 2006, s.13.

¹⁶ TİMURTAŞ, Faruk K.; Osmanlı Türkçesi Grameri, Alfa Yayın Evi, 9.Baskı, İstanbul, 1999, s.33.

¹⁷ FONON Açıköğretim Kurumu Yayınları; Arapça Dilbilgisi, İst. 2010, s.6.

¹⁸ MEHRİ; Mutavval Sarf-i Osmani Anıl Muallimin Lisan-i Osmani Ve Mutercimin Makamı Ser Asker-i, Mahmud Beg Matbaası, İstanbul 1322, s. 10.

zaman geniş ve dar oluşuna göre de ayrıca adlandırılır.bunlar için kullanılan terimleri, eski gramer Türkçe kitaplarda geçtikleri için ve bu noktada inceleme yapacaklara kolaylık olmak üzere buraya alıyoruz:

- 1- Fetha-i hafife فتحه خفيفة - e (ince üstün)
  - 2- Fetha-i sakile فتحه ثقيله - a (kalın üstün)
  - 3- Kesre-i hafife كسره خفيفة - i (ince esre)
  - 4- Kesre-i sakile كسره ثقيله - ı (kalın esre)¹⁹
  - 5- Zamme-i hafife-i mebsüte ضمه خفيفة مبسوطة - ö (ince geniş ötre)
  - 6- Zamme-i sakile-i mebsüte ضمه ثقيله مبسوطة - o (kalın geniş ötre)
  - 7- Zamme-i hafife-i makbuze ضمه خفيفة مقبوضه - ü (ince dar ötre)
  - 8- Zamme-i sakile-i makbuze ضمه ثقيله مقبوضه - u (kalın dar ötre)²⁰
- Tenvin: Üstün,ötre ve esrenin kelimenin son harfinde çift yazılmasıdır.Okunuşu da değişir. (Üstünlü tenvin: Kelimenin son harfini / an / en / okutur. Esreli tenvin: kelimenin son harfini /ın / in / okutur).

Ötreli tenvin: kelimenin son harfini / un / ün /okutur.²¹

Üstün

Osmanlıcada (Arapçadaki) üstün hareketlerin karşılığı yeni Türkçede (a,e) harfidir. Bu işaret genellikle iç ve bazen de son seslerin yazılışında,aşağıda gösterilen örneklerden de anlaşılacağı gibi Türkçe kelime ve eklerde imale yapılmayan yerlerde kullanılır.Metinde bu kuralın dışında nadir örnekler de vardır.Üstünlü elif,metinlerimizde ön seslerde vezne göre kısa, iç ve son seslerde de uzun okunmak icap eden yerlerde kullanılmıştır.Nadiren bazı kapalı hecelerde üstün yerine üstünlü elif kullanılır.

Osmanlıcada	Yeni Türkçe	Hareketin Türü	Sayfa / Satır
أَرَسِنْدَنْ	arasından	Kalın üstün	2/4
أَعْجَلَرْدَنْ	ağaçlardan	Kalın üstün	2/5
أَنْدَغِي	andağı	Kalın üstün	3/6
أَنْي	anı	Kalın üstün	3/10
أَنْدَنْ	Andan	Kalın üstün	3/11
أَيَارُمْ	eylerüm	İnce üstün	3/13
أَطَالِقُ	atalık	Kalın üstün	4/1
أَيَلْيُوبُ	eyleyüp	İnce üstün	4/2,4/9
أَيْلَه	eyle	İnce üstün	4/3

¹⁹ MEHMET, Fuad Paşa; Kitabul Mir'at Ul Siniye Fi Kavaidul

Osmaniye, Al Matbaat'ül Vatanıyye, Beyrut 1866, s. 15.

²⁰ ŞEYH, Asad Habîş; Kitabul Tühfe Tul Lübnaniye Fi Üsulil Luğatul

Osmaniye, Matbaatul Kıdis Caverciyusı, Beyrüt 1887, s.9.

²¹ ÖZTOPRAK, Nihat; Osmanlı Türkçesi-I, 1.Baskı, Anadolu Üniversitesi

Basılmıştır, Eski Şehir 2011, s.4.

أَطَا	ata	Kalın üstün	4/3
أَزْ	az	Kalın üstün	4/3
أَكْرَجْه	egerçi	İnce üstün	4/6,50/2
أَدَمُ	âdem	Kalın ve ince üstün	4/8
إِشْلَمَزْلَرَه	işlemezlere	İnce üstün	50/11
أَثْمِشْلَرْدُرُ	etmişlerdür	İnce üstün	50/11
أَنْلَر	anlar	Kalın üstün	60/3
أَنْدَنْ	andan	Kalın üstün	60/7
أَكْر	eger	İnce üstün	60/8,212/7,212/8,212/9,212/11
أَيْتِي	eyitti	İnce üstün	60/15
إِشْلَرْسَا	işlerse	İnce üstün	60/9
أَنْدَان	anadan	Kalın üstün	212/1
أَيْلُدُم	eyledüm	İnce üstün	212/2
الْتَمِشْ	altmış	Kalın üstün	212/5
أَتْمَزَم	etmezem	İnce üstün	212/12
أَتْمَكْكَ	etmegün	İnce üstün	212/10
بَاغِي	bağı	Kalın üstün	3/1
بَدَنْ	benden	İnce üstün	212/7
بَكَا	bana	Kalın üstün	3/9,4/2,4/6,212/8
بِنْمُ	benüm	İnce üstün	212/2,212/4,212/11
بِنْ	ben	İnce üstün	4/6,212/5,3/9
بَسْ	pes	İnce üstün	4/7,60/14
بَيْغَامْبِرْ	peygamber	İnce ve kalın üstün	212/6
بِشْلَدُم	başladum	Kalın üstün	212/7
بَخْتَلَر	bahtlar	Kalın üstün	212/15
بِلُرْسَكْ	bilürsen	İnce üstün	212/9
بَلْكَه	belki	İnce üstün	3/6
تَنْكْرِبَه	Tangrıya	Kalın üstün	2/2,3/15,60/15,212/7,212/15
تَحْيَاتْ	tahiyyat	Kalın üstün	2/10
تَرْتِيبْ	tertib	İnce üstün	50/6
تَنْوَكْ	tenün	İnce üstün	50/13
تَكْلُفْ	tekellüf	İnce üstün	60/6,s.60/7
تَحْمَلْ	tahammül	Kalın üstün	60/9,s.60/11
تَمَامْ	tamam	Kalın üstün	212/5
جَمْعْ	Cem'	İnce üstün	4/8
جَهْدْ	cehd	İnce üstün	4/9,50/4
چَنْدْ	çend	İnce üstün	4/3
حَقْ	hak	Kalın üstün	3/5,212/13
حَرَامْ	harâm	Kalın üstün	2/7
خَلَايِقْ	halayık	Kalın üstün	2/8

خَلَقَ	hâlk	Kalın üstün	60/2
خِدْمَتَكَارِلَرْدِن	hidmetkarlardan	İnce ve kalın üstün	60/7
خَطَا	hata	Kalın üstün	60/8
خَلِيفَه	halife	Kalın üstün	60/12
دَعَى	dağı	Kalın üstün	3/4
دَطْلُو	datlu	Kalın üstün	2/5
دَدِيلِرْسَا	dedilerse	İnce üstün	50/2
دَمِشَلِرْدُر	demişlerdür	İnce üstün	50/3,60/5,60/12,212/1
دَحَى	dahı	Kalın üstün	50/5,50/11,212/8
دُزَن	düzen	İnce üstün	50/9
دَلُولِكْ	delülik	İnce üstün	60/4
دَدُم	dedüm	İnce üstün	212/15
رَحْمَتْ	rahmet	Kalın ve ince üstün	2/12
رَقْ	rak	Kalın üstün	50/3
زِيرَ	zira	Kalın üstün	4/4
سَن	sen	İnce üstün	4/1,212/9
سَا	sana	Kalın üstün	50/1,212/7,212/8,212/12
سِيَاَسَتْ	siyaset	Kalın ve ince üstün	60/5
سَنَكْجُون	Senün-içün	İnce üstün	212/2
سَعَادَتْ	Sa'adet	Kalın ve ince üstün	212/13
شَرِيدَن	şerrinden	İnce üstün	2/9
شَطَارَتَدِن	şataretten	Kalın ve ince üstün	4/5
صَبْرَدِن	sabrdan	Kalın üstün	60/10
صُكْرَ	sonra	Kalın üstün	212/7
ضَعِيفْ	Za'if	Kalın üstün	3/9
عَزِيزُ	azizü	Kalın üstün	4/9
عَادَتُمْ	adetüm	ince üstün	212/4
عَمَلْ	'amel	ince üstün	212/14
غَفْلَتَدِن	ğafletten	Kalın ve ince üstün	4/4
فَخْرِي	fahrı	Kalın üstün	2/11
وَهْلَغِينْدِن	kulluğından	Kalın üstün	3/15
قَوْمَدِي	komadı	Kalın üstün	4/7
وَتِيدَه	katında	Kalın üstün	4/9
قَرَارَدَه	kararda	Kalın üstün	50/4
قَوْمُكْ	kavmun	Kalın üstün	50/9
قَرَانُرْ	kazanur	Kalın üstün	60/1
كِدْرِمَزَه	giderimez	İnce üstün	3/11
كَنْدُو	kendü	İnce üstün	4/7,4/9
كَلِمَشِدُر	gelmişdür	İnce üstün	4/8
كَسْبْ	kesb	İnce üstün	4/9

كَرَّكَ	gerek	İnce üstün	50/8,60/11
كُوْهْرِنْدَه	gevherinde	İnce üstün	60/11
كَتَّرَ	kessera	İnce vekalın üstün	60/15
كَيْمَكَ	gitmek	İnce üstün	60/6
كَمْ	kem	İnce üstün	212/10
كُجِدْنَ	keçiden	İnce üstün	212/4
مَحْمَدَا	muhammede	Kalın ve ince üstün	2/11
نَقْش	nakş	Kalın üstün	2/3
نَسْنَه	nesne	İnce üstün	50/4,212/8
نَوَاحِيْلَا	Nevaht-ıla	İnce üstün	60/7
وَقْت	vakt	Kalın üstün	50/9,50/10,50/11,60/5
وَرِدِلِرْ	verdiler	ince üstün	60/15
وَصِيْتُمْ	vasiyyetüm	Kalın ve ince üstün	212/8
هَمِيْشَه	hemişe	ince üstün	60/3
هَزَار	hezar	ince üstün	60/9
هَجْرَتِنْدَنْ	hicretinden	İnce üstün	212/6
هَر	her	İnce üstün	4/3,4/7,50/10,212/2,212/3,212/14
هُنْرَنْ	hünerden	İnce üstün	212/3
يَزْدِي	yazdı	Kalın üstün	3/10
يَنْر	yanar	Kalın üstün	4/4
يَكْدُمْ	yanıldum	Kalın üstün	60/10

Esre

Metinde ı ve i ünlüleri, esre, esreli elif, elif ye, esreli ye, esreli hemze, esreli iki gözlü he ve medli ye ile gösterilmiştir. Osmanlıcada (Arapçadaki) esre hareketlerin karşılığı yeni türkçede (ı,i) harfidir.

Osmanlıcada	Yeni Türkçe	Hareketin Türü	Sayfa / Satır
أَرْسِنْدَنْ	arasından	Kalın esre	2/4,60/2
إِحْسَان	ihsan	İnce esre	3/1
إِشَارَتْ	işaret	İnce esre	3/3
إِسْكَندُر	iskender	İnce esre	3/7
إِسْتَمِيَّاسِيْن	istemeyesin	İnce esre	4/2
أُچِنْدَه	içinde	İnce esre	4/4
إِكْنَجِي	ikinci	İnce esre	50/2,60/4,60/6,212/15
إِشِي	işi	İnce esre	50/4,60/10
إِشْلَرِنْدَه	işlerinde	İnce esre	50/9
إِشْلَمَزْلَرَه	işlemezler	İnce esre	50/11
أُوْكِدِنْ	öndin	İnce esre	60/2
إِشْ	iş	İnce esre	60/9
إِشْلَرَسَا	işlerse	İnce esre	60/9

أجم	içim	İnce esre	60/13
إجین	içeyin	İnce esre	60/14
التمش	altmış	Kalın esre	212/5
الرؤكه	İlerü ki	İnce esre	3/11
الزام	ilzam	İnce esre	212/12
بسم	Bi'smi	İnce esre	2/1
بر	Bir	İnce esre	3/6,4/7,50/4, 50/10, 60/6, 60/12, 60/14, 212/2,212/3
بلكل	bilgil	İnce esre	4/8,3/8,50/9,50/13,212/4
بتيسينى	bitisini	İnce esre	3/10
بولسين	bulasın	Kalın esre	3/15
بولرين	bilülerin	İnce esre	4/5
بولرره	bilürler	İnce esre	4/5,4/5
بولسيندن	bilüsinden	İnce esre	4/5,60/14
بل	bil	İnce esre	50/13
بلدردم	bildürüm	İnce esre	212/3
بلرسنك	bilürsen	İnce esre	212/9
بلا	bile	İnce esre	212/14
حالن	halın	Kalın esre	50/13
حاضر	hazır	Kalın esre	50/15
حاصل	hasıl	Kalın esre	60/8
حكايت	hikayet	İnce esre	60/12
خرمتين	hürmetin	İnce esre	60/9
جهانده	cihanda	İnce esre	3/15,212/15,3/4
چارن	çıların	Kalın esre	50/11
جمله سين	cümlesin	İnce esre	212/2
درلكم	Dirliğüm	İnce esre	3/8
دلكنجه	dilegince	İnce esre	4/7,4/12
درلك	dirlik	İnce esre	4/12
درلسين	dirilesin	İnce esre	4/12
درلكوك	dirliğün	İnce esre	50/7
دلوك	delülük	İnce esre	60/4
دمش	demiş	İnce esre	60/10
دلدم	diledüm	İnce esre	212/8,212/9
ذكر	zıkr	İnce esre	3/13
رضوان	rıdvan	Kalın üstün	2/12
زئهار	zinhar	İnce esre	50/1
سيباهي	sipahi	İnce esre	50/15
سياست	siyaset	İnce esre	60/5
شعر	Şi' r	İnce esre	60/9

علمدن	' ilmden	İnce esre	212/3
غالب	ğalib	İnce esre	3/9
فارغ	fariğ	İnce esre	2/15
قلوب	kı lup	Kalın esre	2/6
قلدي	kıldı	Kalın esre	2/7
قله	kıla	Kalın esre	3/5
قالسين	kalasın	Kalın esre	3/15
قومك	kavmınun	Kalın esre	50/13
كتاب	kitab	İnce esre	3/7 ,212/2,212/6,212/14
كم	kim	İnce esre	3/10,50/9,50/10,212/2,212/4, 212/14
كشيله	Kişi-y-ile	İnce esre	3/11,4/9,50/8,60/10
كشيا	kişiyeye	İnce esre	212/13
كده	gide	İnce esre	4/10
كردي	girdi	İnce esre	50/4
كتمز	gitmez	İnce esre	50/15
كدر	gider	İnce esre	60/1
كتمك	gitmek	İnce esre	60/6
كچين	keçiden	İnce esre	212/4
كوهرنده	gevherinde	İnce esre	60/11
مؤمئله	Mü'minlere	İnce esre	2/7
من	min	İnce esre	2/6
ملكرو	melikler	İnce esre	3/2
نوازل	nevazili	İnce esre	3/3
ندر	N' ider	İnce esre	60/1
وردلر	verdiler	İnce esre	60/15
ورمئدر	vermişdür	İnce esre	212/13
وصيئم	vasiyyetüm	İnce esre	212/8
هجرئندن	hicretünden	İnce esre	212/6
يوزنده	yüzünde	İnce esre	3/5
يرنه	yerine	İnce esre	4/1
يگرک	yigrek	İnce esre	4/5
يكرمي	yigirmi	İnce esre	50/10
يكلئم	yanıldum	Kalın esre	60/10
يتمش	yetmiş	İnce esre	212/6
يلنده	yılında	Kalın esre	212/6

Ötre

Osmanlıcada (Arapçadaki) ötre hareketlerin karşılığı yeni türkçede (o, ö, u, ü) harfidir. Vezne göre kısa okunmak gereken açık hecelerde

kullanılır. Kapalı hecelerde ötre yerine vav yazıldığına da sık sık şahit olunmaktadır.ötreli elif, ön seslerde kullanılır. Açık hecelerde ötreli elif kısa okunmak gerektiğinin işaretidir. Metinlerimizde ol kelimesinin o□ su hiç bir şekilde ötreli elifle yazılmaz, elif vav□ la yazılır.

Osmanlıcada	Yeni Türkçede	Hareketin Türü	Sayfa / Satır
أَعْلَى	oğlını	Kalın geniş ötre	2/3,3/2
أَعْلَى دُر	oğlıdur	Kalın dar ötre	60/6,3/7,3/8, 4/8,4/15
أَيْدُبُ	edüp	İnce dar ötre	2/9
أَقْتَدَيْتُمْ	iktedeytum	Kalın dar ötre	2/14
أَهْتَدَيْتُمْ	ihtedeytum	Kalın dar ötre	2/14
أَلَّهُ	E'llâhu	Kalın dar ötre	60/15,3/3
أُمِيدُرُ	ümidür	İnce dar ötre	3/5
أَعْلُ	oğul	Kalın geniş ötre	3/8,212/1, 4/8,50/9,50/13
أَزُقُ سُرُقُ	Azuk-suzluk	Kalın dar ötre	3/9
أَوْكَيْلَه	Öğüdi-y-ile	İnce dar ötre	4/4
أَوْكَلْتَنُرَه	ögütlenür	İnce dar ötre	4/4
أَيْلِدُمْ	eyledüm	İnce dar ötre	4/8
أَغْسُ	ağus	Kalın dar ötre	4/15
أَرَاغِي	aracığı	Kalın dar ötre	50/1
الْوَطَنُ	El-vatanu	Kalın dar ötre	50/2
أَتَمِشَلَرُدُرُ	etmişlerdür	İnce dar ötre	50/11
أَنْكَلَادُرُ	Anun-iladur	Kalın dar ötre	50/13
أَرْتَعْرَاقُ	artuğrak	Kalın dar ötre	50/14
أَطُرُ	otur	Kalın dar ötre	60/4
أَلْرَسَا	olursa	Kalın dar ötre	60/8
أَرْمَقُ	urmak	Kalın dar ötre	60/13
أَرْكُ	erün	İnce dar ötre	60/11
أَيْلِدُمْ	eyledüm	İnce dar ötre	212/2
أَتْدُمْ	ettüm	İnce dar ötre	212/5
أَوْلَدْرِكُ	Oldur ki	Kalın dar ötre	212/8
أَتْمَكُكُ	etmegün	İnce dar ötre	212/10
أَكْسُكُ	eksük	İnce dar ötre	212/11
أَوْكَلْتَنُرُمُ	ogutlerüm	Kalın veince dar ötre	212/11
بَلْدُرُبُ	bildürüp	İnce dar ötre	2/7
بَلْدُرُرُ	bildürür	İnce dar ötre	50/8
بَلْرُسِينُ	bilürsin	İnce dar ötre	60/14
بَلْدُرُدُمْ	bildürüm	İnce dar ötre	212/3
بَلْرُسَاكُ	bilürsen	İnce dar ötre	212/9
بَنْمُ	benüm	İnce dar ötre	4/1, 4/10, 212/2 ,212/4 ,212/11

بُوَيَلَدُكُنْ	böyledügin	İnce dar ötre	4/6
بِلُورِدُمْ	Bilür-idüm	İnce dar ötre	4/6
بُويُرِدِي	buyurdi	Kalın dar ötre	60/13, 60/14
بِشَلْدُمْ	başladum	Kalın dar ötre	212/7
بُغْدَايِ	buğday	Kalın dar ötre	212/10
تُحْمُ	tohm	Kalın geniş ötre	2/4
تَكَلْفُ	tekellüf	İnce dar ötre	60/6,60/7
تَحْمَلُ	tahammül	İnce dar ötre	60/9,60/11
تُحْمَلِغِي	tuhmalığı	Kalın dar ötre	50/15
تُرْشُ	türş	İnce dar ötre	60/8
تَنْكِرْجُونُ	Tangrı-çün	İnce dar ötre	60/13
جُمْلَه	cümle	İnce dar ötre	2/8
جُمْلَه سِن	cümlesin	İnce dar ötre	212/2
چَقْرُبُ	çıkarp	Kalın dar ötre	2/5
حُرْمَتِنُ	hürmetin	İnce dar ötre	60/9
خَالَقْتُ	halaktu	Kalın dar ötre	2/12
دَكْلُدُرُ	degüldür	İnce dar ötre	3/6
دِرْلِغُمُ	dirliğüm	İnce dar ötre	3/9
دُطْلَرُه	dutalar	Kalın dar ötre	4/3
دُنْيَالِكُ	dünyalık	İnce dar ötre	4/9
دُنْيَادَنْ	dünyadan	İnce dar ötre	4/10,4/11
دُنْيَاسِنُ	dutasın	Kalın dar ötre	50/4
دُشْمَنْ	düşmen	İnce dar ötre	50/6
دُزَيْلَا	Düzen-ile	İnce dar ötre	50/7,50/9
دِرْشُرْبُ	derşürüp	İnce dar ötre	60/1
دُتُ	dut	Kalın dar ötre	60/9
دِلْدُمْ	diledüm	İnce dar ötre	212/8,212/9
دُرتُ	dört	İnce geniş ötre	212/3,212/6
دُنْمَيَاسِنُ	dutmayasın	kalın dar ötre	212/12
دَدُمْ	dedüm	İnce dar ötre	212/15
وَقْتِ سَزُ	vaktsuz	kalın dar ötre	60/5
وَصِيئُمْ	vasiyyetüm	İnce dar ötre	212/8
وَرْمِشْدُرُ	vermişdür	İnce dar ötre	212/13
سُلْطَانِي	sultanı	kalın dar ötre	3/2
سُلَيْمَانُ	süleymân	İnce dar ötre	3/3
سَاچُمْدَه	saçumda	kalın dar ötre	3/10
سُوزُمْدَنْ	sözümden	İnce dar ötre	4/1
سَوْغُسى	sevgüsi	İnce dar ötre	4/6
سَوْغُلُورْكُدُرُ	sevgülürekdür	İnce dar ötre	4/10
سُوزُلَرْدُرْكِه	Sözlerdür ki	İnce dar ötre	4/10

سُجِي	süciyi	İnce dar ötre	60/2
سُجُونُك	suçlunun	kalın dar ötre	60/12
سُنْجُون	Senün-içün	İnce dar ötre	212/2
شُكْرُو	şükri	İnce dar ötre	2/2
شَيْلَه	şöyle	İnce geniş ötre	3/10, 4/8
شَاه دُر	şahdur	Kalın dar ötre	4/15
شُكْرُ	şükr	İnce dar ötre	60/3
صُويْدُر	soyudur	Kalın dar ötre	4/15
صُكْر	sonra	Kalın geniş ötre	212/7
طُبْرَاق	toprak	Kalın geniş ötre	2/3,2/4,
طَبْعُم	tab' um	Kalın dar ötre	4/7
عَزِيْز	' aziz ü	İnce dar ötre	4/9
عَادْتُمِدِي	Adetüm-idi	İnce dar ötre	212/2
عَادْتُم	adetüm	İnce dar ötre	212/4
عُمْرَوَارَه	Ömr vere	İnce geniş ötre	212/7
عُصَه دَن	ğussadan	Kalın dar ötre	50/7,60/5
قُلَلر	kullar	Kalın dar ötre	2/9
قُرْطَلْمَغَه	kurtulmağa	Kalın dar ötre	2/9
قُلَلرِنَه	kullarına	Kalın dar ötre	2/6
قُولْعُدَن	kulluğından	Kalın dar ötre	3/15
قُويْبُ	koyup	Kalın dar ötre	4/10
قُومُك	kavmun	Kalın dar ötre	50/9
قُولُق	kulluk	Kalın dar ötre	50/11
قُومِيك	kavmınun	Kalın dar ötre	50/13
قِرَانِر	kazanur	Kalın dar ötre	60/1
قُونُقَدَن	konukdan	Kalın dar ötre	60/2,60/6,60/8
كُرْكُلُو	görklü	İnce geniş ötre	2/5, 4/7
كَنْدُرُكِي	kendüzünü	İnce dar ötre	50/3
كُنْرُدُم	getürdüm	İnce dar ötre	4/1
كَلْمَشْدُر	gelmişdür	İnce dar ötre	4/3, 4/8
كُورْدُك	gördün	İnce dar ötre	50/3
كَلْمَه /كَلُر	Güler/ gülme	İnce dar ötre	60/3,60/4
كَلْمَك	gülmek	İnce dar ötre	60/4,60/5
كَنْدُر	gönder	İnce geniş ötre	60/7
مُمَيْر	mümeyyiz	İnce dar ötre	2/6
مُحْمَد	muhammede	Kalın dar ötre	2/11,3/2
مَمْلَكْتَه	memleketuhu	Kalın dar ötre	3/3
مَيْسِر	müyesser	İnce dar ötre	3/5
مُحَال	muhal	Kalın dar ötre	60/9
مُعْتَصِم	Mu' tasım	Kalın dar ötre	60/12

نَازِكٌ و	Nâziük ü	İnce dar ötre	2/5
نَفْسٌ	nefsün	İnce dar ötre	4/11
هُنْرَدِن	hünerden	İnce dar ötre	212/3
يَرِبٌ	yarup	Kalın dar ötre	2/4
يُمَشَقٌ	yumşak	Kalın dar ötre	2/5
يُحْسَلُ	yohsul	Kalın geniş ötre ve kalın dar ötre	3/1
يُوزِمَه	yüzüme	İnce dar ötre	3/10
يُويِبٌ	yuyup	Kalın dar ötre	3/10
يُرْدٌ	yurd	Kalın dar ötre	50/2
يَكْلَدُم	yanıldum	Kalın dar ötre	60/10

KÂBÜS-NÂME TERCÜMESİ

Sayfa [2]Bi□ smi□ llâhi□-rahmani □ ƒrahim

Satr (2) Şükr ü sipas ol kâdir Tangrıya ki katre-i mâ-i mehinden (3) âdem oğlını gökçek toprak üzre nakş eyledi ki "Ve savverekum (4) fe-ahsene suverekum"; taş u toprak arasından tohm dânelerin yarup, (5) katı ağaçlardan nâziük ü yumşak yapraklar çıkarup, datlu vü görklü ni metler (6)kullarına rızk eyledi ki "Ve razekakum mine□ t -tayyibât". ' Akl-ı mümeyyiz ' ata kılup, (7) helâl ü harâm bildürüp, eyü ve yavuz anlamağı mü□ minlere ruzi kıldı (8) ki "el Mu□ minü keyyisun mumeyyizun". Gerü cümle halâyık arasından begler ü (9) pâdişâhlar ihtiyar edüp kullar biribiri şerrinden kurtulmağa bekçi (10) kıldı ki "Velev lâ def ' u□ llâhi□ mñâse ba ' duhum". Dürud u tahiyyat ol (11) Peyğamberler yigregi, ' âlem fahrı Muhammede olsun ki kevn ü mekânı (12) anun-ıçun yarattı ki "Levlâke lemâ halaktu □ leflâk".Rahmet ü rıdvân (13) anun ehl-i beytine ve yaranlarına olsun ki anları mü□ minlere muktedâ(14) kıldı ki "Ashâbi ke□ n nucumi bi-eyyihimi□ ktedeytum ihtedeytum". Çün Merzübân-nâme (15) tercümesinden fâriğ olduk; begler begi, comardlık kânı, kerem [3] ma' deni, ' adl çırâğı, ihsân bâğı, yohsul yüregi yağı, Germiyanlar (2) sultânı, melikler hanı - el-mu□ebbed min ' inde□ ƒ Rahmân - Muhammed Beg oğlu (3) Süleymân - harrese □llâhu memleketuhu ' an nevâzili□ lhadesân- şöyle işâret etdi (4) ki Kâbus-nâme dağı tercüme olına; tâ anun eyü adı cihân (5) yüzinde tâze ola. Ümiddür ki Hak te' âlâ genez ve müyesser kıla. (6) Lâzım degüldür ki bir bir lafz tercüme olına Belki andağı sözi hoş (7) söyleyeler. Bu kitâbı cem ' eyleyen emirü□ İmü□ minin İskender oğlu keykâvus (8)-rahmetu□llâhi ' aleyh - kendü oğlu Gilân Şâha eyitti :Ey oğul! Bilgil ki uş (9) ben za' if pir oldum, azuk-suzlık bana ğalib oldu . Dirliğüm ma' zullık (10) bitisini saçumda yüzüme şöyle yazdı kim çare isteyiciler eli anı yuyup

(11) giderimez. Andan ilerü ki bu yüzlekçi, i' tibârsuz ruzigardan ki kişi-y-ile (12) geh düzilür geh bozılır, ma' zullik berâtı bana dege. Ben ol ruzigâr yüzinde (13) eyü ad istemegi zikr eylerüm; tâ andan öndin ki ruzigâr eli seni (14) râm eyleye. ' Aklun gözi-y-ile benüm bu sözüme key nazar eyle; tâ ki iki (15) cihanda eyü ad bulasın.Olmaya ki Tangrı kulluğından gerü kalasın. [4] Ol ki atalık şefkatı-y-ıdı, yerine getürdüm.Sen eger benüm sözümnden fâyide (2) istemeyesin,bana ziyan olmaya. Tangrının kulları yolına anun -ıla ' amel eyleyüp (3) fâyide dutalar. Her-çend ki hâssıyyet eyle gelmişdür ki az oğul ata (4) ögüdi-y-ile ögütlenür; zira ol ot ki yigitler içinde yanar; ğafletden, (5) şataretten kendü bilürlerin atalar u pirlar bilüsinden yigrek bilürler. (6) Egerçi ben böyledügin bilür-idüm; illâ atalık sevgüsü dınsuzdur, bana (7) komadı, pes kendü tab ' um dilegince her bir babda görklü söz muhtasar (8) cem ' eyledüm. Bilgil ey oğul ki: Âdem oğlı tabi ' atı şöyle gelmişdür ki (9) cehd eyleyüp dünyâlık kesb eyleye ve ol kişi kim kendü katında ' aziz ü (10) sevgülürekdür, ana koyup gide. Benüm nasibüm dünyâdan uşbu sözlerdür ki (11) dünyadan dahı içindekiden yigrekdür. Sana yâdgâr kodum ki nefsun (12) dileğine uymayasın ve yaramaz nesnelardan sakınasın. Ol dirlik dirilesin (13) ki arı tohmuna vü gökçek asluna lâyıık ola; zira sen iki yanadan, ya ' ni (14) atadan ve anadan kerim-neseb ve şerif-haseb-sin. Deden, Şemsü □ İme' ali (15) Kâbus Şâhdur, Veşmgir oğlı Ağus ve Haman soyıdır. Anlar Gilân. [50] yig ola, zinhâr hergiz evünü anma. Yurd ol aracığı bil ki sana (2)hoşluk ola. Egerçi dedilerse kim "el-Vatanu ümmü□ şsani. Ya' ni yurd ikinci (3) anadır." Ve demişlerdür ki: Çün kendüzünü hoş-rak gördün ve bir assılı (4) iş elüne girdi; cehd eyle ki ol işi kararda dutasın. Bir nesne ki (5) hoş kodılar, dahı hoşrak olsun deme; ola ki râst gelmeye. (6) Ammâ dirliğün tertib-süz etme ki dost düşmen katında kıymetün (7) ola. Dirliğün düzen-ile eyle ki ğussadan emin olasın ve □ sslâm. Onıncı bâb, kişi-ye kendü öyinin ve yeyesi nedür, ne yemek gerek, anı bildürür. (9) Bilgil ey oğul kim ' âmm kavmun işlerinde vakt ve düzen olmaz. Ve uslular (10) kim erte gece yigirmi dört sâ ' atdur, her bir vaktı bir işe ta ' yin (11) etmişlerdür, ol vaktı ayruk iş işlemezler. Ve kulluk-çıların dahı her birin (12) bir işde komışlardur;tâ ruzigar ahvâlı mazbut ola. Evvel yeyesi yemek (13) hâlin bil ki tenün kararı anun-ıladur. Bilgil ey oğul ki bâzâr kavmunun (14) ' adeti oldur ki artuğrak yeyesi ahşamın yerler. Anda katı ziyân vardır; (15)zira dayım tuhmalığı gitmez. Sipâhi kavmun ne vakt hâzır olsa ol. [60]

Kazanur eyü ad u kor u gide Malı derşürüp komağ-ıçun n□ ider(2)

Halk arasında yüzün tâze eyle. Süciyi az iç. Konukdan öndin (3) esrime. Çün anlar esriye;anlara şükür eyle. Hemişe güler yüz-ile (4) otur. Bi-hude gülme ki ikinci delülük-dür. Nete ki az gülmek (5) ikinci siyâset-dür. Ve demişlerdür ki vakt-suz gülmek ğussa (6) oğlı-dur. Çün konuk esriye, gitmek isteye; bir iki tekellüf et, (7) koma. Andan sonra tekellüf-ile ve nevât-ıla

gönder. Eger hizmetkârlardan (8) hatâ hâsıl olursa ‘ afv eyle. Türş olma konuk katında. Eger konuk (9) hezâr muhâl iş işlerse tahammül et, anun hürmetin ulu dut. Şi ‘ r (10) Tahammülden ü sabrdan hiç kişi Demiş olmaya ki yanıldum işi (11) Erün gevherinde tahammül gerek Evün düzenine tecemmül gerek (12)

Hikâyet / Demişlerdü ki Mu ‘ tasım halife bir gün bir suçlunun (13) boynın urmak buyurdu. Ol suçlu eyitti: "Ya emire □ İmü □ minin! Tangrıçün (14) bir içim su buyur, içeyin; andan sonra sen bilürsin." Pes buyurdu, su (15) verdiler, içdi. Andan eyitti: "Kessera □ İllâhu hayreke yâ emire □ İmu □ minin. Ya ‘ ni Tangrı.

[212] Demişlerdür ki: Çün atan olmaya; anadan yig yok. İmdi ey oğul! (2) Her ne kim benüm ‘ âdetüm-idi, cümlesin senün-içün bir kitab eyledüm.(3) Her bir ‘ ilmden ve hünerden ve pişeden bildürdüm kırk dört (4) bâb. Ve bilgil kim keçiden pirlige dek benüm ‘ âdetüm (5) budur. Ve ben altmış üç yıl bu siret-ile tamam ettüm. Ve ben bu (6) kitaba peygamber hicretinden dört yüz yetmiş beş yılında (7) başladum. Eger benden sonra Tangrı te ‘ âlâ sana ‘ ömr vere, (8) vasiyyetüm sana oldur ki: Ne nesne ki bana diledüm, sana dahı (9) anı diledüm. Ve eger sen bundan yig ‘ âdet bilürsen, dut. (10) Veegerne bundan kem olma. Eger buğday etmegün (11) yoğ-ısa arpa bâri eksük olmasun. Eger benüm bu öğütlerüm (12) dutmayasın, sana ilzâm etmezem, ruzigarun hod sana ilzâm (13) ede. Ve ol kişiye ki Hak te ‘ âlâ sa ‘ âdet vermişdür, (14) ol okıya, bile ve ‘ amel eyleye. Her ne kim bu kitâbda (15) dedüm, nik-bahtlar ‘ alameti-dür. Ve iki cihânda Tangrı te ‘ âlâ ²².

Sonuç

Türkçede sekiz ünlü vardır.Eski Anadolu Türkçesi yazısına esas olan Arap alfabesine bu ünlüler ا, ى, و harfleriyle karşılanmaktadır.

Osmanlıcada (Arapçadaki) üstün harekelerin karşılığı yeni Türkçede (a,e) harfidir.

Osmanlıcada (Arapçadaki) esre harekelerin karşılığı yeni Türkçede (ı,i) harfidir.

Osmanlıcada (Arapçadaki) ötre harekelerin karşılığı yeni Türkçede (o, ö, u, ü) harfidir. Bu üç hareke; ince ve kalın oluşlarına göre ayrı isimler aldıkları gibi, geniş ve dar oluşuna göre de ayrıca adlandırılır. Bunlar için kullanılan terimleri, eski gramer Türkçe kitaplarda geçtikleri için ve bu noktada inceleme yapacaklara kolaylık olmak üzere buraya alıyoruz:

- 1- Fetha-i hafife -e -(ince üstün)
- 2- Fetha-i sakile - a- (kalın üstün)

²² DOĞAN, Enfel; Şeyhoğlu Sadrüddin □ in Kabus-Nâme Tercümesi, Mavi Yayıncılık, İst. 2011, s. 102-103-104-148-149-158-288-289.

- 3- Kesre-i hafife - i- (ince esre)
- 4- Kesre-i sakile - ı- (kalın esre)
- 5- Zamme-i hafife-i mebsüte - ö - (ince geniş ötre)
- 6- Zamme-i sakile-i mebsüte - o - (kalın geniş ötre)
- 7- Zamme-i hafife-i makbuze - ü - (ince dar ötre)
- 8- Zamme-i sakile-i makbuze - u- (kalın dar ötre)

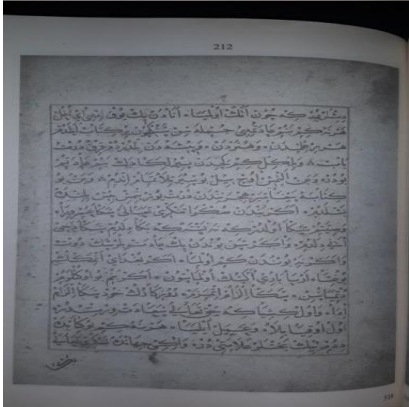
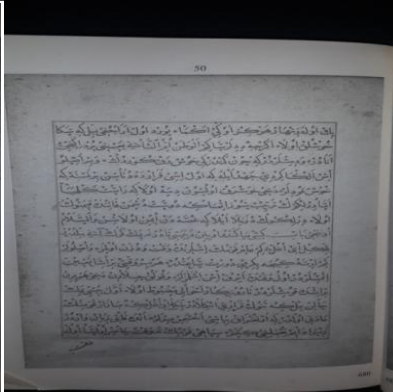
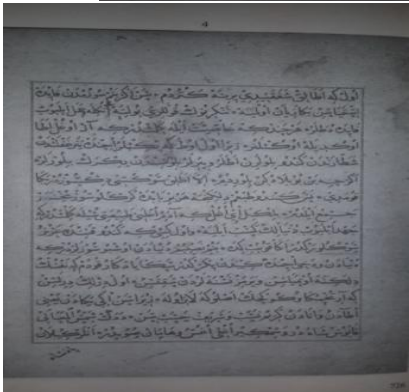
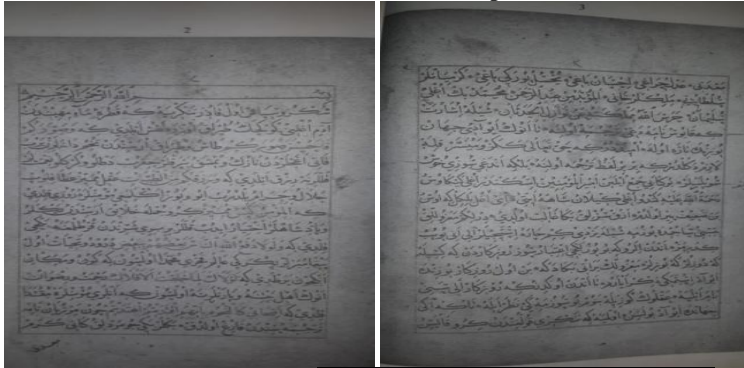
Kaynakça

1. BANARLI, Nihad Sâmi; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1998.
2. BELVİRANLI, Ali Kemal; Osmanlıca İmlâ Rehberi, Nedve Yayınları, Konya 1980.
3. DOĞAN, Enfel; Şeyhoğlu Sadrüddin in Kabus-Nâme Tercümesi, Mavi Yayıncılık, İstanbul 2011.
4. ERGİN, Muharrem, Osmanlıca Dersleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2006
5. FONO Açıköğretim Kurumu Yayınları; Arapça Dilbilgisi, İstanbul 2010.
6. KORKMAZ, Zeynep; Türkiye Türkçesi Gramerleri Şekil Bilgisi, T.D.K.Yay., Ankara 2007.
7. MEHMET Fuad Paşa; Kitabul Mir'at Ul Siniye Fi Kavaidul Osmaniye, Al Matbaat'ül Vatanıyye, Beyrut 1866.
8. MEHRİ; Mutavval Sarf-i Osmani Anıl Muallimin Lisan-i Osmani ve Mutercimin Makamı Ser Asker-i, Mahmud Beg Matbaası, İstanbul 1322.
9. ÖZTOPRAK, Nihat, Osmanlı Türkçesi-1, Anadolu Üniversitesi Basılmıştır, 1.Baskı, Eski Şehir 2011.
10. ŞEYH Asad Habiş; Kitabul Tühfe Tul Lübnaniye Fi Üsulil Luğatul Osmaniye, Matbaatul Kıdis Caverciyusı, Beyrut 1887.
11. TİMURTAŞ Faruk K., Osmanlıca Grameri, İstanbul 1964.
12. -----Osmanlı Türkçesi Grameri, Alfa Yayın evi, 9.Baskı, İstanbul 1999.
13. -----Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Vilâyet y.y., İstanbul 1981.
14. -----Osmanlı Türkçesine Giriş I., Alfa Yay., İstanbul. 2008.
15. TÜRK DÜNYASI EDEBİYATÇILIRI ANSİKLOPEDİSİ; Cilt VIII, Sarıyıldız Basımevi, Ankara 2007.

16. YAKICI, Ali; Üniversiteler İçin Türk Dili Ve Kompozisyon Bilgisi, Bilge Yayınları, Ankara 2004.

-EK-

KÂBUS-NÂME □ NİN Tıpkı Basım

الحركات الصوتية في أثر قابوس نامه للشيخ أوغلو صدر الدين

الباحثة : ابتسام عريبي

ملخص :

تناولتُ في بحثي الموسوم بـ(الحركات الصوتية في أثر قابوس نامه للشيخ أوغلو صدر الدين) تحويل مختارات من النصوص العثمانية إلى اللغة التركية الحديثة وهذا لأثر يعد من الآثار الدينية المهمة.

ومن أهم مواضع هذا الأثر تقديم النصح بكل مجالات الحياة من تنظيم الأسرة والعلاقة بين الرجل والمرأة وكيفية تربيته الأبناء من قبل الآباء . وتطرق في بحثي إلى كيفية لفظ الحركات العثمانية (الفتحة والضمه والكسرة) وما يقابلها باللغة التركية الحديثة (a,e,i,ı,o,ö,u,ü) درست الكلمات التي تحتوي على الحركات الصوتية في البداية والوسط والنهاية . وتحتاج اللغة العثمانية إلى الحركات الصوتية لبيان لفظ الصوت . تقسم الحركات في اللغة العثمانية إلى (فتحه e , خفيفة فتحه ثقيلة a , كسره خفيفت i , كسره ثقيلة ı , ضمه ثقيلة وخفيفة مبسطة , o-ö ضمه خفيفة ثقيلة مقبوضة u-ü). وقد وجد الباحثون في مجال علم الصوت في اللغة العثمانية صعوبة كبيرة في لفظ الكلمات وذلك لان الحروف الصوتية فيها لا تعبر أحيانا عن حركة الصوت أما اللغويون الأتراك فعملوا في نهاية عصر المشروطية الثانية على إيجاد نظام صوتي رصين . وتجلى ذلك فيما بعد من خلال تغير الحروف العثمانية إلى الحروف التركية الحديثة إذ أصبحت في اللغة التركية الحديثة ثمانية حروف صوتية بدل الأربعة حروف العثمانية ; لذلك فان اللغة التركية تعد الآن من اللغات الغ نية بالحروف الصوتية مما أصبح سببا لعدم الحاجة إلى الحركات الصوتية في اللغة التركية الحديثة.

Araştırmacı Hakkında

Arş.Gör.İbtisam uraibi Abdullah, Bağdat Üniversitesi , Diller Fakültesi , Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Eğitim Üyesi, Eğitim Tahsili: yüksek lisans , Uzmanlık Alanı: Türk Dili, Yayınları: yayınlamamış bir tez var (Türkçe'de şimdiki zaman kipinde zaman kaymaları ve işlev değişimleri).

[İbtisamuraibi@colang.uobaghdad.edu.iq](mailto:ibtisamuraibi@colang.uobaghdad.edu.iq)